

GLOBAL
BAKU
FORUM

XII Qlobal Bakı Forumu

"Dünya düzəninin yenidən düşünülməsi: Çağırışların fürsətə çevrilməsi"

Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçirilən "Dünya düzəninin yenidən düşünülməsi: Çağırışların fürsətə çevrilməsi" mövzusunda XII Qlobal Bakı Forumu son illərdə global idarəçilik, diplomatiya və əməkdaşlığa yeni yanaşmaların müzakirəsində mühüm rol oynayır. Forumun qlobal gündəlikdəki vacib məsələlərin həllində aparıcı beynəlxalq platformalardan birinə çevrildiyini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev açılış mərasimindəki çıxışında xüsusi vurğuladı.

XII Qlobal Bakı Forumu Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında bu gün tarixinin ən qüdrətli çağırışını yaşayan Azərbaycanın beynəlxalq arenadakı nüfuzunun, qlobal səviyyədə söz sahibliyinin daha bir göstəricisidir. Forumda dünyanın müxtəlif ölkələrindən 400-ə yaxın aparıcı siyasətçinin, o cümlədən 50-dən artıq hazırkı və keçmiş dövlət, hökumət başçıları, Nobel mükafatı laureatlarının, BMT təmsilçilərinin, alim və ekspertlərin iştirakı onun qlobal əhəmiyyətindən, beynəlxalq səviyyədə belə bir formatda fikir mübadiləsinə göstərilən diqqətdən xəbər verir. Mötəbər tədbirin müzakirələri geosiyasi dəyişikliklər, çoxqütblü dünyada çoxtərəfli əməkdaşlıq, münasibətdən sonrakı yenidənqurma və regional sabitliyin bərpası kimi aktual məsələləri əhatə edir.

Xüsusi vurğulanmalıdır ki, bu gün ətrafımızda baş verən geosiyasi tələtlər, iqtisadi böhranlar, hərbi münaqişələr müasir dünyanın da qlobal əhəmiyyətli diskussiyaya imkanlarına nə qədər ehtiyacın duyulduğunu aydın şəkildə büruzə verir. Davam edən Rusiya-Ukrayna müharibəsi hazırda XXI əsr dünyasının bu gününü və gələcəyini müəyyən edən ən mühüm problemdir. Bu, təkə hərbi əməliyyatlar demək deyil. Dünya bu müharibənin təsiri ilə yenidən siyasi, iqtisadi və texnoloji transformasiya prosesindən keçmək üçün olduqca məsuliyyətli yolu qət etmək realiti ilə üz-üzə qalıb. XII Qlobal Bakı Forumu kimi tədbirlər bəşəriyyəti narahat edən və düşündürən çətinliklərin həlli üçün işıq yolu tapılması və müəyyən edilməsi baxımından əlahiddə dərəcədə vacib müzakirə meydanıdır. Tam əminliklə demək olar ki, bu forum ötən illər ərzində özünə gətirdüyü qlobal missiyanı uğurla davam etdirməkdədir.

Dəyişən dünyada Azərbaycanın yeri və rolu

Prezident İlham Əliyevin tədbirdəki nitqi qlobal miqyasda artan təhdidlərin, yaranmış yeni vəziyyətlərin dəqiq və aydın təsviri, Azərbaycanın Cənubi Qafqazda yaratdığı yeni reallıqların diqqətə çatdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Dövlət başçısı çıxışında ilk növbədə ötən ilin sonlarında ölkəmizin uğurla evsahibliyi etdiyi COP29 və Azərbaycanın "yaşıl enerji" strategiyası məsələlərinə diqqət yönəldi. Belə bir mötəbər tədbirin ölkəmizdə təşkilini Azərbaycanın böyük etimadın göstəricisi olduğunu qeyd etdi. Prezident İlham Əliyev bərpəolunan enerjiyə ciddi sərmayə qoyulduğunu, ölkəmizin bərpəolunan enerji istehsal gücünün 2030-cu ilə qədər 6,5 giqavat artacağını, bunun da mövcud potensialı iqlaq artıracağını nəzərə çatdırdı. Bakının COP29-da bərpəolunan enerji layihələri üçün maliyyə təminatının 100 milyarddan 300 milyard dollara artırılmasına nail olduğunu xatırladı: "Bəli, bilirik ki, bəzi ölkələr bundan tam razı

Azərbaycan qlobal problemlərin həllində nüfuzlu söz sahibidir

Prezident İlham ƏLİYEV: "Qafqazda öz milli maraqlarını güdən ölkə, yeni böyük bosslar qarşısında hər zaman "bəli, cənab" deməyən ölkə var"

qalmadı. Onlar daha böyük artım istəyirdilər. Lakin düşünürəm ki, bizdə maliyyələşmənin üç dəfə artırılması lazımdır. Qiyamətəndirilə bilər. Buna görə Bakıdakı COP29 "Bakı sərəfəsi" adlandırıldı və bu, mühüm irsdir".

Cənab İlham Əliyevin fikrincə, COP29-un əsas uğurlarından biri də 10 ildən artıq keçilməz nöqtə məsuliyyətli yolu qət etmək realiti ilə üz-üzə qalıb. XII Qlobal Bakı Forumu kimi tədbirlər bəşəriyyəti narahat edən və düşündürən çətinliklərin həlli üçün işıq yolu tapılması və müəyyən edilməsi baxımından əlahiddə dərəcədə vacib müzakirə meydanıdır. Tam əminliklə demək olar ki, bu forum ötən illər ərzində özünə gətirdüyü qlobal missiyanı uğurla davam etdirməkdədir.

Dövlət başçısının COP29-a qarşı aparılan cirkən təbliğatın nümunəsində ölkəmizin hələ də hədəfə alındığına işarə etməsi tədbir iştirakçıların Azərbaycanı qarşı sürdürülən qərəzli kampaniya barədə məlumatı artırmaq üçün olduqca vacib və ibarətamizdir: "Əf-suslar olsun ki, bu qlobal beynəlxalq tədbir bəzi Qərbi medialarda kampaniya ilə müşayiət olundu. Prezident Tramp onları yalan, saxta xəbər adlandırır və onunla tam razıyam. Bu, Azərbaycanı gözənd salmaq, bizi qaralamaq, şayiələr və müxtəlif dezinformasiya yaymaq kampaniyası idi... Yəni deyirdilər, bir ölkə kimi biz qlobal, beynəlxalq tədbirin keçirilməsinə la-yiq deyilik. Bütün bunlar bir neçə mərkəzdən, əslində, ikisindən qaynaqlanırdı. Onlardan biri - ABŞ-nin Dövlət Departamenti idi. "Vaşinqton Post", "Nyu York Tayms", "Politico", "Newsweek" və "Associated Press" kimi yalan xəbər mənbələri sadəcə ABŞ Dövlət Departamentinin təlimatlarını icra edirdilər".

İkinci mənbənin isə Fransa Prezidentinin ofisi, cənab Makron, on-

ların "Le Monde", "Fiqaro" və digər bu kimi saxta xəbər mənbətinin olduğunu vurğulayan Azərbaycan Prezidenti bildirdi ki, bu, COP29-un baykot edilməsinə yönəlmiş qarayaxma və böhtanın ələqələndirilmiş kampaniyası idi. Bunun da müxtəlif səbəbləri ola bilər. Lakin onlardan biri ondan ibarətdir ki, onlar bizə öz iradələrini yeridə bilmədilər: "On-lar suverenliyimizin, ərazi bütövlü-yümüzün tam bərpasına yönəlmiş siyasətimizi dəyişə bilmədilər. On-lar o faktla razılaşa bilmirdilər ki, burada, Qafqazda öz milli maraqlarını güdən ölkə, yeni böyük bosslar qarşısında hər zaman "bəli, cənab" deməyən ölkə var".

Hazırda daim inkişafda olan ölkəmizin logistika potensialı da getdikcə artır. Respublikamızın bu sahədə malik olduğu infrastruktur inkişaf etdirilir. Son geosiyasi dəyişikliklərdən irəli gələrək Azərbaycandan keçən yüklərin daşınması həcmi xeyli dərəcədə yüksəlib. Prezident İlham Əliyev ölkəmizin bunun üçün yaxşı hazır olduğunu, özümüzə düşən işi artıq icra etdiyini vurğuladı. Qeyd etdi ki, indi son illər ərzində Azərbaycana istiqamətləndirilmiş bütün yükləri qəbul edə bilmək üçün sadəcə də-niz limanı, dəmiryolu infrastrukturunun buraxılış qabiliyyəti artırılmalıdır. Azərbaycanın təqdim etdiyi bütün bu imkanlardan, bölgə-mizə müasir dünya üçün getdikcə artan geosiyasi əhəmiyyətindən faydalanmaq, bizi qaralamaq, şayiələr və müxtəlif dezinformasiya yaymaq kampaniyası idi... Yəni deyirdilər, bir ölkə kimi biz qlobal, beynəlxalq tədbirin keçirilməsinə la-yiq deyilik. Bütün bunlar bir neçə mərkəzdən, əslində, ikisindən qaynaqlanırdı. Onlardan biri - ABŞ-nin Dövlət Departamenti idi. "Vaşinqton Post", "Nyu York Tayms", "Politico", "Newsweek" və "Associated Press" kimi yalan xəbər mənbələri sadəcə ABŞ Dövlət Departamentinin təlimatlarını icra edirdilər".

İkinci mənbənin isə Fransa Prezidentinin ofisi, cənab Makron, on-ların "Le Monde", "Fiqaro" və digər bu kimi saxta xəbər mənbətinin olduğunu vurğulayan Azərbaycan Prezidenti bildirdi ki, bu, COP29-un baykot edilməsinə yönəlmiş qarayaxma və böhtanın ələqələndirilmiş kampaniyası idi. Bunun da müxtəlif səbəbləri ola bilər. Lakin onlardan biri ondan ibarətdir ki, onlar bizə öz iradələrini yeridə bilmədilər: "On-lar suverenliyimizin, ərazi bütövlü-yümüzün tam bərpasına yönəlmiş siyasətimizi dəyişə bilmədilər. On-lar o faktla razılaşa bilmirdilər ki, burada, Qafqazda öz milli maraqlarını güdən ölkə, yeni böyük bosslar qarşısında hər zaman "bəli, cənab" deməyən ölkə var".

Ermenistana etimad səviyyəsi sifra bərabərdir

Azərbaycan Prezidenti tədbirdə tarixi zəfərimizdən, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin bərpasından sonra Ermənistanla münasibətlər məsələsinə dair mövqeyini bölüşdü. Düşməni ölkə-

nin uzun illər ərzində apardığı işğalçılıq siyasəti, bunun regionumuzun inkişafına vurduğu ziyanlar, o cümlədən işğal dövründə Qarabağda, Şərqi Zəngəzurdə törədilmiş dağıntılar haqqında söhbət açdı. Azərbaycanın bütün bunları, o cümlədən aralarında 60-dən çox uşağın, 100-dən artıq qadının olduğu 613 vətəndaşımızın ermənilər tərəfindən qətlə yetirildiyi Xocalı soyqırımını heç zaman yaddan çıxarmayacağımızı, lakin bununla belə gələcəyə baxmağın da vacibliyini bildirdi və Cənubi Qafqazda sülhə nail olmağın əhəmiyyətini vurğuladı. Bu baxımdan Azərbaycan sülh prosesinin təşəbbüskarı olub. Əslində, Azərbaycan hətta bu gün Ermənistanla müzakirə olunan və əsasən razılaşdırılmış sülh sənədi layihəsinin, həmin sülh müqaviləsinin müəllifidir. Bununla yanaşı, dövlət başçısı onu da qeyd etdi ki, indi Ermənistanla etimad səviyyəsi sifra bərabərdir: "Beləliklə, biz onların hər hansı bir sözüne inanmırıq. Çünki onlar elə insan deyillər ki, biz inana bilək, o cümlədən onların indiki hökuməti. Bir daha bütün bunlar göstərir ki, onların dediklərinin doğruluğunu bütün dünyamızın şahidi olacağıq. Bizə sənədlər, yazılı kağızlar lazımdır".

Prezident İlham Əliyev sülhün əldə olunması üçün Ermənistan Konstitusiyasından Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının çıxarılmasının, ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılmasının vacibliyini bildirdi. Ermənistanın silahlanmasının onların yeni müharibəyə hazırlaşmasının göstəricisi olduğunu diqqətə çatdırdı. Azərbaycan Prezidenti dedi: "Kim onları yenidən müharibəyə sürükləyir? Fransa və onun Prezidenti. Onların Ermənistanı təhiz etdiyi məhvedici silahlar bizə qarşı yönəlib. Bu gün başqa yerdə lazım ola biləcək "Sezar" haubitsaları Ermənistanla göndərilir. Əslində, Avropa İttifaqının köşiyatı missiyanı olan dırmağarası Avropa monitorinq missiyanı gəcə-gündüz casus kimi sərhədlərimizdə dayanır və baxırlar ki, bəlkə haradan, bir yer-

dən girə bilsinlər. Bizim də həmin dırmağarası monitorinq missiyanı barədə kifayət qədər kəşfiyyat məlumatımız var. Avropanın Sülh Fondu milyonlarla dolları Ermənistanı silahlandırmaq üçün ona verir".

İndi məsuliyyətli olmaq vaxtı yetişib

Dövlət rəhbərimiz yada saldı ki, Azərbaycan bu məsələni dəfələrlə erməni nümayəndələrinin və onların Brüsseldəki yeni ağalarının qarşısında qaldırıb. Çünki onlar indi böyük qarşılaşmaları dəyişiblər. Bu gün bu, Brüsseldir. Prezident Trampın qələbəsinə qədər bu, Dövlət Departamenti, USAID idi. "Məhz indi ciddi problemlərlə üzləşən Menendes kimi rəşvətkor Amerika siyasətçiləri idi. Menendes siyahıda hələ sonuncu deyil". Azərbaycan Prezidenti bu sırada Adam Şifin, Frenk Pallonin, xanım Nensi Pelosinin də adını çəkdi, onların onilliklər ərzində Azərbaycana hücum çəkmək, ölkəmizi gözənd salmaq üçün ABŞ-də erməni diaspor təşkilatlarından pul arıqladığını vurğuladı və bildirdi ki, indiki vaxtda biz Prezident Trampa bataqlıqın quruluşunda uğurlu arzu edirik. Bu, asan deyil. Lakin edilməlidir. USAID-in Azərbaycanda qeyri-qanuni fəaliyyəti ilə bağlı Amerikanın orqanları ilə məlumat mübadiləsi aparılmalıdır: "Onlar insanlara necə rəşvət verirdilər?! Onlar qeyri-qanuni maliyyə kanallarından necə istifadə edirdilər?! Onlar Azərbaycanın qanunlarını və normalarını necə pozurdular?!" deyən Azərbaycan Prezidenti çıxışında indiki məsuliyyətli olmaq vaxtının yetişdiyini söylədi.

Prezidentin çıxışı ABŞ-də hakimiyyət dəyişikliyinə sonrakı Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinin gələcək konturlarının təsəvvürü baxımından da böyük maraq doğurdu. Cənab İlham Əliyev vurğuladı ki, ABŞ-nin keçmiş Dövlət kabineti Entoni Blinkenin Azərbaycana aid siyasəti, əslində, 30 il ərzində qurulmuş ABŞ-Azərbaycan münasibətlərini heçə endirib. Halbuki Azərbaycan hər zaman bu ölkənin çox etibarlı və yaxın tərəfdaşı olub.

Toplantıda həm də qeyd olundu ki, Azərbaycan ABŞ Dövlət Departamentinin bütün söylərinə baxmayaraq, iki ölkə arasındakı münasibətləri uçurumdan tam xilas edib. Ümid edirik ki, yeni administrasiya ilə Cənubi Qafqaz, sülh, təhlükəsizlik, antiterror əməliyyatları, regionumuzun müasir inkişafı üçün hər zaman vacib olmuş güclü tərəfdaşlığımız yenidən qurulacaq.

İndi məsuliyyətli olmaq vaxtı yetişib

Dövlət rəhbərimiz yada saldı ki, Azərbaycan bu məsələni dəfələrlə erməni nümayəndələrinin və onların Brüsseldəki yeni ağalarının qarşısında qaldırıb. Çünki onlar indi böyük qarşılaşmaları dəyişiblər. Bu gün bu, Brüsseldir. Prezident Trampın qələbəsinə qədər bu, Dövlət Departamenti, USAID idi. "Məhz indi ciddi problemlərlə üzləşən Menendes kimi rəşvətkor Amerika siyasətçiləri idi. Menendes siyahıda hələ sonuncu deyil". Azərbaycan Prezidenti bu sırada Adam Şifin, Frenk Pallonin, xanım Nensi Pelosinin də adını çəkdi, onların onilliklər ərzində Azərbaycana hücum çəkmək, ölkəmizi gözənd salmaq üçün ABŞ-də erməni diaspor təşkilatlarından pul arıqladığını vurğuladı və bildirdi ki, indiki vaxtda biz Prezident Trampa bataqlıqın quruluşunda uğurlu arzu edirik. Bu, asan deyil. Lakin edilməlidir. USAID-in Azərbaycanda qeyri-qanuni fəaliyyəti ilə bağlı Amerikanın orqanları ilə məlumat mübadiləsi aparılmalıdır: "Onlar insanlara necə rəşvət verirdilər?! Onlar qeyri-qanuni maliyyə kanallarından necə istifadə edirdilər?! Onlar Azərbaycanın qanunlarını və normalarını necə pozurdular?!" deyən Azərbaycan Prezidenti çıxışında indiki məsuliyyətli olmaq vaxtının yetişdiyini söylədi.

Dəyişən dünyaya yeni baxış

Azərbaycan Prezidentinin diqqətə çatdırdığı məqamlar "Dünya düzəninin yenidən düşünülməsi: Çağırışların fürsətə çevrilməsi" mövzusunun müasir qlobal dəyişikliklərin fonunda nə qədər aktual olduğunu göstərir. Bunun bir neçə əsas səbəbi var. Məlumdur ki, müasir dünyamızda mühüm geosiyasi və geoiqtisadi dəyişikliklər baş verir, yeni güc balansları formalaşır. ABŞ, Çin, Rusiya və Avropa İttifaqı kimi güc mərkəzləri arasındakı rəqəbat qlobal düzəni yenidən dizayn edir. Bundan başqa, regional münaqişələr, o cümlədən Ukrayna-Rusiya müharibəsi, Yaxın Şərqdəki gərginliklər və digər hərbi konfliktlər də dünya siyasətinə əhəmiyyətli şəkildə təsir göstərir. O cümlədən ticarət müharibələri və sanksiyalar günümüzün son dərəcə əhəmiyyətli reallıqlarıdır. Qlobal iqtisadiyyatın yeni qaydaları formalaşır, ölkələr iqtisadi strategiyalarını yenidən nəzərdən keçirir.

Həmçinin texnoloji və rəqəmsal inqilabın müasir dünya düzəninə özünəməxsus yeri vardır. Süni intellekt və avtomatlaşdırma əmək bazarını, iqtisadiyyatı və hətta idarəçilik sistemlərini dəyişir. Bir sıra mühüm imkanlar yaratdığı qədər bəşəriyyətin bu günü və gələcəyi üçün ciddi təhdidlər də formalaşdırır. Xüsusilə kibertəhlükələr hazırda dövlətlər və şirkətlər üçün əsas çağırışlardır. Müasir dünyamızda maliyyə sistemi də dəyişməkdədir. Rəqəmsal valyutalar və blokçeyn texnologiyaları ilə ənənəvi qlobal maliyyə sistemi özünün tarixi keçid dövrünü yaşayır.

Eyni zamanda iqlim dəyişikliyi və enerji təhlükəsizliyi, qlobal istiləşmə və təbii fəlakətlər çağdaş dünyamızın əsas çağırışlarındandır. Bütün bunlar ölkələrin iqtisadiyyatlarına, infrastruktur sistemlərinə də ciddi şəkildə təsir göstərir. Bir çox ölkədə sürətli şəkildə enerji keçidi baş verir.

Bütün bunlara paralel olaraq siyasi və ictimai sabitlik çağırışları da güclənir. Siyasi populizmin yüksəlişi və sosial qütbləşmənin gücləndiyi müşahidə olunur. Bir çox ölkədə daxili qeyri-sabitlik artır. İnsan hüquqları və miqrant böhranı qlobal idarəçilik mexanizmlərinə ciddi çətinliklər törədən mühüm problemlər kimi getdikcə ölkələrə, xalqlara, ümumilikdə dünyaya düzəni mühüm təhdidlər yaranır. Bütün bunların müqabilində beynəlxalq təşkilatların da böhran keçirdiyi duyulur. Uzun illər ərzində dünya düzəninə formalaşmasında, nizamlanmasında mötəbər söz sahibi sayılmış BMT və digər beynəlxalq təşkilatların rolunun zəiflədiyi, nüfuzunun azaldığı gözəndir. Bu gün qlobal problemlərin həllində ənənəvi institutların rolu sual altına düşür.

Yeni çoxqütblü dünya düzəninə formalaşması, ABŞ və Qərbin dominatlığı zəiflədiyi üçün yeni əməkdaşlıq formatlarının yaranması da müasir dünyamızın bariz reallıqlarıdır. Beləliklə, qlobal dəyişikliklər və qeyri-müəyyənliklər fonunda çağırışları fürsətə çevirmək üçün yeni strategiyalar və yanaşmalar tələb olunur.

XII Qlobal Bakı Forumunun bu mövzuya həsr edilməsi Azərbaycan da daxil olmaqla bir çox ölkənin gələcək global trendləri üçün analiz etmək və onlara uyğunlaşmaq istəyinin göstəricisidir.

*İradə ƏLİYeva,
"Azərbaycan"*

